

Tämä on rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Huhtinen-Hildén, L. (2023). Musiikkikasvatus osallisuuden, merkitysten ja mahdollisuuksien maisemassa. Teoksessa: Juntunen, M.-L. & Partti, H. (toim.) *Musiikkikasvatus Muutoksessa*. S. 289-311. Helsinki: Sibelius Academy. ISBN 978-952-329-320-5

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-329-321-2>

This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Huhtinen-Hildén, L. (2023). Musiikkikasvatus osallisuuden, merkitysten ja mahdollisuuksien maisemassa. In: Juntunen, M.-L. & Partti, H. (ed.) *Musiikkikasvatus Muutoksessa*. Pp. 289-311. Helsinki: Sibelius Academy. 978-952-329-320-5

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-329-321-2>

© Kustantaja

Musiikkikasvatus osallisuuden, merkitysten ja mahdollisuuksien maisemassa

LAURA HUHTINEN-HILDÉN

Sorsaemo huolehtii pesueestaan oman elämänsä haasteissa: miten opettaa kaikki poikaset uimaan, etsimään ruokansa tai hyppäämään sillalta veteen. Poikaset ovat erilaisia, yksi on rohkea ja utelias, toinen arempi ja fyysisiltä voimiltaan heikompi. Sorsaemo toimii vaistojensa varassa auttaen jokaista parhaansa mukaan. Ihmisten näkökulmasta lauman kasvattaminen ja tulevan varalle varustaminen lisää huolen kerroksia – mutta myös ratkaisujen mahdollisuuksia ja vastuuta.

Tulevaisuus näyttäytyy monin tavoin erilaisten uhkien valossa: planetaarisen kantokyvyn rajat kulutuksen ja ihmisen nykyisten elintapojen suhteen tulevat vastaan, levottomuudet ja sodat lisäävät ahdistusta tulevasta. Tulevaisuuden pedagogiikan keskeisimpänä haasteena voidaan nähdä ekososiaaliseen kestävyYTEEN liittyvien arvojen, asenteiden ja toimintakulttuurien muovaamisen (Foster, Salonen ja Sutela 2022; Keto ja Foster 2021). Kun voimme kokea itsemme ja elämämme osaksi planetaarista kokonaisuutta, saavat toimemme ja pyrkimyksemme itseämme suurempaa merkityksellisyyttä (emt.).

Onko ajatus musiikkikasvatuksesta elämän tarkoituksen ja merkityksellisyyden kokemusten mahdollistajana liian utopistinen tai idealistinen? Musiikin ja musiikkikasvatuksen erilaiset hyvinvointivaikutukset ovat korostuneet viimeaikaisessa keskustelussa, mutta miten pitkälle musiikkikasvatus voi vastata maailman haasteisiin? Kysymyksen voisi myös kääntää muotoon: millaista musiikkikasvatuksen tulisi olla, jotta se parhaalla mahdollisella tavalla tukisi ihmisten hyvinvointia ja rakentaisi osaltaan toivoa tulevaisuuteen. Musiikki, taide tai kasvatus eivät automaattisesti johda positiiviseen – vaikka toimintaa ohjaisivatkin

ylevät pyrkimykset (ks. myös Saarikallio tässä teoksessa). Siksi musiikkikasvatuksen vaikutusta hyvinvointiin tulee tarkastella laajemmasta perspektiivistä.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen tutkijaryhmä on tehnyt uraauurtavaa työtä osallisuuden ymmärtämisessä sekä käsitteen ja mittaustariston kehittämisessä. Osallisuustutkimuksen kautta voimme käsitteellistää tarkemmin sitä, millaista hyvää musiikkikasvatuksen kautta voidaan tavoittaa ja toisaalta peilata tätä siihen, millaisin pedagogisin keinoin positiivisia kokemuksia voitaisi edesauttaa. Tutkimusten mukaan osallisuuden kokemukset ovat kriittinen tekijä siinä, millaisena näemme omat vaikutusmahdollisuutemme ja itsemme oman elämämme toimijoina (Isola ym. 2017; Leemann ym. 2021).

Tarkastelen tässä artikkelissa sitä, millaisia mahdollisuuksia musiikkikasvatus avaa osallisuuden edistämiseksi ja jopa tulevaisuuden toivon rakentamiseksi. Lisäksi pohdin musiikkipedagogian ammatillista toimintaa, arvoja ja asenteita tässä prosessissa: Mitä paremmin ja herkkävaistoisemmin aikuiset eri tehtävissään kasvattajina pystyvät huomioimaan moninaisuutta ja rakentamaan otollista ympäristöä osallisuuden kokemuksille, sitä paremmin koko yhteisö voi (ks. Isola ym. 2017). Hyvinvoiva yhteisö pystyy todennäköisemmin löytämään yhdessä ratkaisuja eteen tuleviin pulmiin ja hyödyntämään sen koko potentiaalia yhteisissä pyrkimyksissä.

Musiikin ja musiikkitoiminnan osallisuutta ja hyvinvointia lisäävässä vaikutuksissa on usein kysymys monenlaisin mekanismein rakentuvista prosesseista. Musiikki vaikuttaa ihmiseen monin tavoin, mutta viittaaminen pelkästään musiikin vaikutuksiin ei useinkaan tee oikeutta niille yhteen kietoutuneille ja monimutkaisille vaikutusmekanismeille, joita musiikki ja siihen liittyvä yhdessä toimiminen voi luoda. Vaikka taiteen hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista on viime vuosina koottu yhteen laaja tutkimussynteesi (Fancourt ja Finn 2019), eivät esimerkiksi musiikkikasvatuksen ympäristöissä mahdollistuvat hyvinvoinnin osatekijät ole nousseet musiikkikasvatuksen ja pedagogiikan kehittämisen keskiöön vielä riittävästi. Musiikkipedagogiikan kehittämisessä on tärkeää tarkastella musiikkikasvatusta osana yhteiskunnallisen hyvinvoinnin kokonaiskuvaa. Tämä edellyttää myös musiikkikasvatuksen

arvojen, ihanteiden ja käytäntöjen kriittistä pohdintaa. Oppiminen ei ole erillinen osa elämää (OPH 2014; 2017; 2018). Musiikkitoiminnassa oppiminen kietoutuu vuorovaikutukselliseen olemassa olemiseen, ja siksi sen luoma ympäristö kokonaisvaltaiselle oppimiselle ja osallisuuden kokemuksille onkin erityisen otollinen.

Musiikkikasvatuksen avulla voidaan vaikuttaa ekososiaaliselle kestävyydelle keskeisten ulottuvuuksien – kehollisuuden, kuvittelukyvyyn ja huolenpidon – rakentumista osaksi yhteisöjen elämää (Foster, Salonen ja Sutela 2022). Jokainen kasvattaja voi pedagogisesti sensitiivisellä ammatillisella toiminnallaan vaikuttaa tulevaisuuden toivon ja myötätuntoisen yhdessä toimimisen kulttuurin rakentumiseen (ks. Van Manen 1991, 2008; Huhtinen-Hildén 2012). Sensitiivinen pedagoginen opettajuus rakentuu tietoa, käytäntöä ja vuorovaikutuksessa saamiamme kokemuksia refleктоimalla. Tutkimalla aktiivisesti pedagogisia lähestymistapoja, arvoja ja asenteita sekä olemalla läsnä vuorovaikutuksessa herkkävaistaisesti muovaamme opettajan ammatillista maisemaa opiskeluaajoista alkaen läpi koko ammatillisen elämän (Huhtinen-Hildén 2012; Huhtinen-Hildén ja Björk 2013).

Musiikkikasvatuksessa mahdollistuvien leikillisyyden ja kokonaisvaltaisten työtapojen valossa voi ymmärtää myös sen potentiaalia osallisuuden kokemusten mahdollistajana. Tästä näkökulmasta käsin tulisivatkin tarkastella musiikkikasvatusta ihmisen koko elämänsäkuun kuuluvana rikkautena. Musiikkipedagogiikalla voidaan luoda mahdollisuuksia ja merkityksiä läpi elämän – siksi sen tuomat mahdollisuudet on syytä käyttää viisaasti. Tulevaisuuden haasteet ovat maailmanlaajuisesti isoja, ja siksi meillä ei ole varaa olla käyttämättä musiikkipedagogiikan mahdollisuuksia ja musiikin taikavoimaa, jotka voivat tuoda ihmisiä yhteen, herkistää aisteja ja tunteita sekä vahvistaa yhteisyyden, jaetun hyvän kokemuksia. Siksi on syytä kysyä: *Millaisia olemisen, kokemisen ja oppimisen mahdollisuuksia avautuu osallisuuden kokemuksia edistävän musiikkipedagogiikan kautta? Miten muovata musiikkikasvattajan ammatillista maisemaa yhä paremmin lisäämään osallisuuden kokemuksia ja tulevaisuuden toivoa?*

Musiikkikasvatus osallisuuden ja hyvinvoinnin ympäristönä

Musiikillinen toiminta, yhdessä soittaminen, laulaminen tai musiikkiliikunta voivat edesauttaa osallisuuden kokemusten syntymistä, jos niille luodaan otolliset puitteet. Meillä kaikilla on tarve olla yhteydessä toisiimme ja jakaa tärkeäksi kokemaamme – olla arvostettuja ja saada arvostusta muilta (mm. Prilleltensky 2020). Merkitykset, joita kokemukset elämässämme saavat, rikastuvat suhteissa toisiin ihmisiin. Esimerkiksi yhdessä laulaessa, soittaessa tai tanssiessa jaamme kokemusta yhteisestä tilasta ja olemisesta sekä taiteesta. Aistimme toisemme ja tunteet, joita koemme myös osin välittyvät ja tulevat jaetuiksi ryhmässä. Myös ihmisen peilisolot virittävät meitä samoille taajuuksille; ne aktivoituvat toisen ihmisen eleistä, liikkeistä, ilmaisusta sekä musiikista (mm. Molnar-Szakacs ja Overy 2007). Yhdessä tekeminen synnyttää yhteisyyden kokemuksia, vastavuoroisuutta ja hyväksyntää. Yhdessä koettu musiikki kuunnellen, soittaen, laulaen tai liikkuen voi tuntua joskus jopa sanallista kommunikointia voimakkaammalta, yhteen liittävältä vuorovaikutukselta.

Kokemus siitä, että olen hyväksytty omana itsenäni voi rikastua luovassa vuorovaikutuksessa. Luovan ilmaisun tai tuotoksen tuleminen hyväksytyksi ja arvostetuksi ryhmässä antaa ihmiselle kokonaisvaltaisen palautteen omasta olemisesta. Tällainen kokemus rakentuu monen osatekijän yhteisvaikutuksesta (Huhtinen-Hildén ja Isola 2019b). Tärkeä merkitys on luovaa ryhmätilannetta kannattelevan, ohjaavan, mahdollistavan opettajan toiminnalla. Pedagogisen ammattitaidon ja sensitiivisyyden avulla voidaan vaikuttaa siihen, että yhteinen tilanne rakentuu dialogiseksi, turvalliseksi ja hyväksyväksi kaikille osallistujille (Huhtinen-Hildén 2012; Huhtinen-Hildén ja Pitt 2018). Parhaimmillaan musiikkiin tai muuhun luovaan tekemiseen liittyvä yhteistoiminta synnyttää osallisuuden kokemuksia, tunteita siitä, että olen merkityksellinen ja minun kokemukseni tai tuotokseni on tärkeä osanen yhteisessä kokonaisuudessa (Isola ym. 2017; Huhtinen-Hildén ja Isola 2019a). Osallisuudella tarkoitetaan tässä laajemmin koko elämään liittyviä kokemuksia kuulumisesta johonkin itselle tärkeään kokonaisuuteen sekä

sitä, että voi vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja toimintoihin. Tärkeää on myös se, millaisena ajattelee omien mahdollisuuksiensa ulottuvuudet: näyttäytykö oma tekeminen ja oleminen mahdollisuuksina vai ovatko sen rajat kovin kapeat. (Isola ym. 2017, 3; Leemann ym. 2021.)

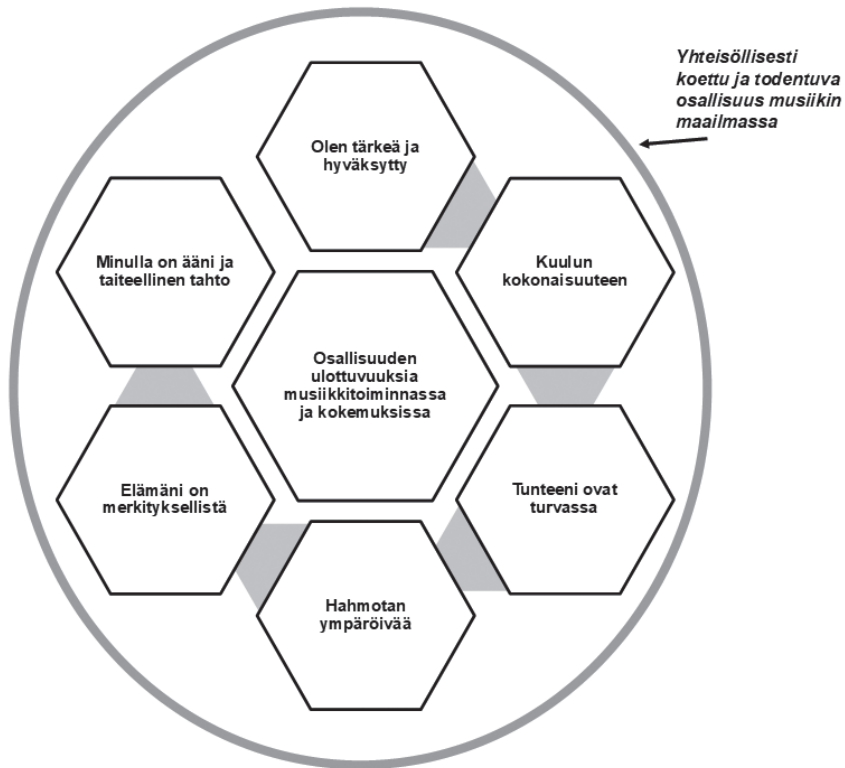
On helppoa ymmärtää, miksi osallisuuden voidaan nähdä olevan ihmisen hyvinvoinnin edellytys: Kun voi olla oman elämänsä kokeva ja toimiva subjekti, on mahdollisuus tehdä valintoja ja vaikuttaa niihin tekijöihin, jotka lisäävät omaa hyvinvointia. Musiikin tekeminen ja kokeminen voi lisätä osallisuuden käsitteen määrittelyssä kuvattuja aineettomia hyvinvoinnin osatekijöitä, kuten esimerkiksi kokemuksia luovuudesta, luottamuksesta, positiivisesta vuorovaikutuksesta ja turvallisesta ilmapiiristä (ks. Isola ym. 2017; Huhtinen-Hildén ja Isola 2019a.). Jotta hyvinvoinnin lisääntyminen musiikkikasvatuksen avulla ei jäisi sanahelinäksi, on syytä syventyä musiikkikasvatuksen käytäntöihin ja tarkastella niitä osallisuuden viitekehyksen kautta.

Tutkijat ovat jakaneet osallisuuden kokemuksen neljään ulottuvuuteen: 1) elämän ja toimintaympäristön jatkuvuus, ennakoitavuus ja hallittavuus, 2) koetut osallistumismahdollisuudet sekä 3) merkityksellisyyden ja 4) kuulumisen tunteet (Leemann ym. 2021). Jäsenmän musiikin ja musiikkitoiminnan kokemuksellisia ulottuvuuksia ja kosketuspintoja elämässä kuviossa 1. Siinä kuvataan osallisuuden kokemusta musiikkikasvatuksen ympäristössä: musiikin kokeminen ja musiikkiin liittyvä toiminta ja oppiminen luovat erityisen ympäristön kokemuksille, ilmaisulle ja vuorovaikutukselle. Tätä havainnollistavat kuviossa esitetyt kokemuslauseet:

- Olen tärkeä ja hyväksytty
- Kuulun kokonaisuuteen
- Tunteeni ovat turvassa
- Hahmotan ympäröivää
- Elämäni on merkityksellistä
- Minulla on ääni ja taiteellinen tahto

Nämä kokemukset muodostavat kuvion sisäkehän. Näitä ympäröivä kehä on yhteisöllisesti todentuva ja koettu osallisuus musiikin maail-

massa. Sen ydin kiteytyy ajatukseen, jossa musiikin maailma muodostaa kokonaisuuden, jossa jokainen on tärkeä ja johon jokainen vaikuttaa.

Kuvio 1. Musiikkikasvatus osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäjänä (Huhtinen-Hildén 2019; Huhtinen-Hildén ja Isola 2019a, 2019b; Isola ym. 2017; Nousiainen 2021; Leemann ym. 2021)

Käsittelen seuraavaksi musiikkikasvatuksen mahdollisuuksia kuviossa 1 esitettyjen osallisuuden ulottuvuuksien näkökulmista.

Musiikkikasvatus hyväksymisen ja kuulumisen ympäristönä

Tuntemme luontaisesti vetoa musiikilliseen leikkiin ja vuorovaikutukseen. Toisen ihmisen pulppuileva puhe kutsuu meidän keskusteluun ja vauvan saa viritettyä vuorovaikutukselliseen kujerteluun ja kom-

munikaatioon erilaisin äänileikein. Tutkijat Steve Malloch ja Colvyn Trevarthen ovat lisänneet ymmärrystämme ihmisen sisäänrakennetusta taipumuksesta ja tarpeesta kytkeytyä toisiin musiikillisen ilmaisuun ja vuorovaikutuksen avulla (*engl. communicative musicality*, Malloch 1999; Malloch ja Trevarthen 2009). Sillä ei viitata musikaalisuuteen tai musiikillisiin kykyihin, vaan siihen, että ihminen jo syntyessään on musiikilliseen, kokonaisvaltaiseen ilmaisuun ja vuorovaikutukseen taipuvainen olento. Musiikillisen, äänellisen, kehollisen, tunteellisen vuorovaikutuksen kieli ja tarve on meihin sisään rakennettuna. (Emt.) Vauvat kääntyvätkin mielellään kiinnostuneena kohti ihmisääntä, ja vauvoja varten aikuisilla on varattuna aivan erityisen laulava puhetapa (ks. Fernald 1985). Vaikka tämä musiikillisen olemuksemme ydin voi jäädä ”vakavan aikuisuuden” alle, se pulpahtaa esiin kohdatessamme minkä tahansa eläinlajin pienokaisia. Kaikilla on luultavasti muistissa joku elämän tilanne, jossa vauvaa tyynnyttelevä aikuinen käyttää vaistomaisesti musiikillista ilmaisullisuutta tai koiranpennun edessä puheen korkeus nousee ja sen sävy tulee pehmeäksi ja lempeäksi.

Musiikillisen vuorovaikutuksen ytimessä osallisuutta edistävässä musiikkikasvatuksessa ovat keskeisinä elementteinä hyväksyvä kohtaaminen ja kuuluminen (*belonging*). Nämä on kuvattu kuviossa 1 kokemuslauseina ”Olen tärkeä ja hyväksytty” ja ”Kuulun kokonaisuuteen”. Hyväksymisen ja arvostuksen kokemukset rakentuvat musiikillisessa vuorovaikutuksessa sanoin, teoin, elein, ilmaisuin ja musiikin kautta.

Tunteet musiikkikasvatuksen ytimessä

Kolmas kuvion 1 esittämä kokemuslause ”Tunteeni ovat turvassa” liittyy vahvasti taidekasvatuksen maailmaan. Musiikin kuuntelemiseen tai yhdessä musisointiin liittyvät aina tunteet. Musiikki itsessään herättää tunteita meissä kuulijana tai ilmaisijana. Osana yhteisöllistä musiikin rakentumista laulaen tai soittaen liitymme vuorovaikutukseen ja ilmaisuun liittyvine tunteinemme myös osin jaettuihin kokemuksiin. Musiikillisen toiminnan kietoutuminen tunteisiimme tekee meistä haavoittuvia, ja siksi turvallisuuden kokemus saa uuden merkityksen musiikkikasvatuksen kontekstissa. Esimerkiksi musiikkileikkikoulussa

turvallisuus ei tarkoita vain sitä, että tilassa ei ole esineitä, jotka voisivat pudota pienten musikanttien niskaan tai soittimia, joista vauvat saisivat purtua irti vaarallisia paloja. Turvallisuus tarkoittaa sitä, että musiikillisvuorovaikutuksellinen tila ottaa kaikki läsnäolijat turvaansa, kuin isoon sylin hyväksyen kaikkien kokemukset ja kontribuutiot arvokkaina ja tärkeinä. Musiikin tunnilla koulussa nuoren turvallisuuden kokemuksen ytimessä voi olla se, että oma soittotaito tai vaikka musiikillinen ehdotus improvisaatiossa sopii yhteiseen ja tulee siinä hyväksytyksi (ks. myös Saarikallio tässä julkaisussa).

Yhteisessä musiikissa voimme rakentaa siltoja tunteisiimme ja toisiimme. Luova toiminta sekä auttaa omien tunteiden havaitsemisessa ja jäsentämisessä, että helpottaa maailman katsomista toisen ihmisen todellisuudesta käsin. Tällä onkin tärkeä merkitys myötätunnon kyvyn kehittymiselle ja herkistämiselle. Koska taiteellisessa toiminnassa ja siihen liittyvässä vuorovaikutuksessa on kyse hienovireisistä prosesseista, on tilanteiden pedagoginen kannattelu ja ammattitaito keskeisessä roolissa turvallisen tilan luomiseksi. Näin voidaan edesauttaa yhteisössä sellaisen toimintakulttuurin rakentumista, jossa toisen kunnioitus, hyväksyntä ja myötätunto ohjaavat ihmisten toimintaa (Rajala ym. 2017).

Laulaminen, yhdessä soittaminen ja improvisointi voivat parhaimmillaan mahdollistaa tunteiden ja kokemusten käsittelyn musiikin maailmassa. Musiikkitodellisuus – musiikin synnyttämä arkimaailmasta irtaantuminen – tulee ulottuville eläytymisen, lumouksen ja taikapiiriin antautumisen myötä (Kurkela 1993, 48–49). Tämä synnyttää turvavälin oikean elämän ja leikkillisyyden, mahdollisuuksien maailman välille ja voi avata portteja johonkin meissä, joka on ollut ilmaisua vaille. Taiteen metaforisen suojan käsite (Känkänen 2013) selittää näitä musiikillisen ilmaisun ja kokemuksen turvallisuuden mekanismeja. Näin ollen musiikkitoiminnan kautta voimme tulla kosketetuksi myös haavoittuvina ja vaikeuksien keskellä. Tutkimus sosiaalityön asiakkaiden luovuuteen liittämistä merkityksistä toi esiin, kuinka taiteellinen ilmaisu, taidekokemukset ja luova toiminta voivat saada aikaan siirtymiä arkisen maailman rajojen ulkopuolelle ja siksi tuoda elämään uusia näkökulmia (Huhtinen-Hildén ja Isola 2019a).

Koherenssia ja ennakoitavuutta musiikkitoiminnan avulla

Osallisuuden musiikkikasvatuksen neljättä kokemusta, ”hahmotan ympäröivää” voidaan tarkastella luontevasti pienen lapsen maailmasta käsin. Ympärillä olevan käsittäminen ja käsittely ovat ihmiselle elämänmittainen tutkimusmatka (sisältäen formaalia ja informaalia oppimista) vuorovaikutuksessa merkittävien toisten kanssa. Maailman valloituksessa on kyse pyrkimyksestä havainnoida ja jäsentää ympäröivää. Pieni lapsi ottaa maailmaa haltuun uteliaasti kokeillen: hän ei tyydy siihen, miten on esimerkiksi nähnyt soittimia käytettävän, vaan kokeilee vaistomaisesti myös muita tapoja lähestyä uutta asiaa. Hän luo itselleen havainnollistavia kokemuksia, jotka kertovat esimerkiksi, miltä ympäristö ja sen esineet maistuvat, millainen ääni niistä lähtee ja voiko niiden päälle istua. Myös se, miten muut ihmiset reagoivat näihin kokeiluihin, vaikuttaa siihen, miten esimerkiksi luova ilmaisu kehittyy ja rikastuu. Lisäksi myös erilaiset mallit toiminnasta innostavat kokeilemaan. Siksi erityisesti varhaisiän musiikkikasvatuksessa on tärkeää, että toiminta mahdollistaa kaikille osallistujille kokemuksia, jotka tuntuvat omilta ja innostavat oman luovuuden ilmaisuun ja musiikilliseen leikkiin. Tämä koskee perheryhmissä myös vanhempien kokemuksia – heidän kokemuksensa on tärkeä tekijä muovaamassa koko perheen yhteistä musiikillista ja ilmaisullista leikin ilmapiiriä.

Vauva jäsentää maailmaansa vuorovaikutuksellisessa ja ilmaisullisessa ympäristössä, jolle musiikki, liikkuminen ja laulaminen luovat hedelmällisen maaperän. Aistien kautta välittyvät kokemukset muodostavat kuvaa maailmasta ja sen mahdollisuuksista. Nykymaailman ärsyketulvassa ympäröivän informaation järjestäminen on haastavaa kaiken ikäisille ihmisille, puhumattakaan pienestä ihmisen alusta, jonka ymmärrys maailmasta ei vielä tuo rakennetta, jolla epäolennaisen informaation saisi siirrettyä syrjään olennaisemman tieltä. Tässä urakassa musiikin ennakoitavat muodot, ajassa etenevä rytmien rakenne ja dynaamiset elementit, joissa kiihkeää seuraa suvanto ja tasaisen jälkeen tulee jotakin yllättävää saavat aikaan hyvänolon tunteita. Koettu tuntuu hetken verran olevan järjestyksessä. Tutkimukset ovat myös

selvittäneet, kuinka musiikin vaikutus aivotoimintaan voi selittää ennakoitavuuden ja koherenssin tunteita. Musiikkiin liittyvällä toiminnalla on vaikutuksia oppimiseen, muistiin, kielenkehitykseen, kykyyn erotella ja prosessoida kuultua sekä keskittyä (ks. Putkinen, Tervaniemi ja Huotilainen 2013; Linnavalli ym. 2018; Saarikivi ym. 2019). Toisin sanoen sellaiset prosessit kehittyvät, joilla maailma ja ympäröivä tulee hallittavammiksi, jäsentyy järjestyksiin ja ennakoituiksi tapahtumaketjuiksi.

Kokonaisvaltaisessa, elämään ja olemiseen kytkeytyvässä oppimisenäkemyksessä yhdistyvät kokemukset, itsensä ja elämänsä prosessointi osana ympäröivää maailmaa sekä ajattelu ja tiedollisen jäsentämisen ulottuvuus. Oppimista pidetään erottamattomana osana yksilön ihmisenä kasvua, tunteita, hyvinvointia ja yhteisön vuorovaikutusta. (ks. POPS 2014; TOPS 2017; VOPS 2018). Musiikkikasvatuksessa näkyvät taidot tai osallistumisen muodot ovatkin vain tästä kokonaisuudesta päällepäin näkyvä osa: mihin ihmisenä olemisen, vuorovaikutuksen ja kokemusten kosketuspintoihin musiikkikasvatus eri ihmisillä liittyy, ei usein näy päällepäin (Huhtinen-Hildén ja Pitt 2018, 135). Oppimista tapahtuu musiikissa, musiikista ja musiikin avulla. Koherenssin tunteelle ja turvallisen ilmapiirin rakentumiselle tärkeää on se, että toiminnassa on hallittava rakenne. Samana pysyvien (usein esimerkiksi aloitus- ja lopetusrituaalit) ja toimintakulttuurin tunnistettavien elementtien kautta koemme ”tilanteen olevan hallussa”. Kuitenkin myös omien impulssien tai yhdessä luodun, musiikillista tilannetta muokkaavan ulottuvuuden tila on tärkeä. Näistä pedagogisen tilanteen peruspilareista – suunnitelmallisesta rakenteesta ja siitä irtautumisesta pedagogisen improvisoinnin avulla – syntyy osallisuuden musiikkikasvatuksen potentiaalinen tila (Huhtinen-Hildén 2017; Huhtinen-Hildén ja Pitt 2018; Sawyer 2011).

Musiikki kantaa tarinoita ja merkityksiä

Osallistuminen tässä hetkessä tapahtuvaan musiikkiin laulaen tai soittaen luo turvallisessa pedagogisessa tilanteessa mahdollisuuden kertoa omaa tarinaa ei-kielellisessä muodossa. Luovan toiminnan myötä kokemus elämän täyteydestä ja omasta merkityksestä sen ainutkertaisena

kokijana vahvistuu. Myös musiikin kuunteleminen yhdessä tuntuu jaetuna erilaiselta. Koska musiikki ympäröi sitä kokevat samaan tilaan, se laajentaa kokemisen tunnetta. Musiikin kautta avautuva leikillisyyden ja mahdollisuuksien maailma vaikuttaa siihen, millaisena koemme itsemme ja elämämme (ks. esim. Kurkela 1993; myös Huhtinen-Hildén 2017; Huhtinen-Hildén ja Pitt 2018; Huhtinen-Hildén ja Isola 2019a). Mielenliikkeet ja mielikuvitus laajentavat mahdollisuuksien avaruutta. Anna Craft (2001, 2010) kuvaa jokaisen ulottuvilla olevaa luovuutta mielikuvitteluna, erilaisten mahdollisuuksien näkemisenä (engl. *possibility thinking*), vaihtoehdoilla leikittelynä ja asioiden lähestymisenä monista eri näkökulmista.

Oman mahdollisuuksien horisontin laajentaminen liittyy vahvasti osallisuuden kokemuksiin (Isola ym. 2017). Vaikka luovan toiminnan ei-kielellinen leikillisuus tapahtuukin musiikin maailmassa, se vaikuttaa jokapäiväisen elämämme tuntuun muuttamalla omaa sisäistä tarinaamme (ks. Hänninen 2004). Oma ainutlaatuinen maailmassa olemisen tapa vahvistuu sellaisen soittamisen ja laulamisen myötä, jossa kunnioituksen ja hyväksynnän kehä ympäröi toimintaan osallistuvat. Musiikkikasvatuksella on siksi erityinen potentiaali ryhmän positiivisen, jokaisen ominaislaatuja kunnioittavan ja arvostavan dialogisen ilmapiirin rakentajana. Tämä ei synny itsestään, vaan sille on luotava edellytykset ja kehittymismahdollisuudet (Huhtinen-Hildén 2017; Huhtinen-Hildén ja Pitt 2018.) Esimerkkinä tästä voi olla tilanne, jossa improvisaation kautta hyväksytään jokaisen tuotos osaksi hetkessä tapahtuvaa sävellystä. Siinä konkreettisesti kuullaan ja kuunnellaan, vaikutetaan ja vaikututaan rakentaen osista kokonaisuutta, ollaan dialogin ytimessä (Isaacs 1999; Arnkil 2019; Arnkil ja Seikkula 2014; ks. myös Kankkunen tässä julkaisussa). Valitettavasti tämä herkkä ja haavoittuva tilanne sisältää myös riskejä: jos siinä tulee kokemus, että oma aloite ei tulekaan vastaanotetuksi ja hyväksytyksi, sillä voi olla kauaskantoisia seurauksia (ks. myös Siljamäki tässä julkaisussa).

Musiikkiin liittyy useimmilla ihmisillä myös ajatuksia soitto -tai laulutaidosta tai taidottomuudesta ikään kuin lupana osallisuuden kokemukselle. Usein kuulee ihmisten käsittelevän koulun laulukokeiden aiheuttamia haavoja (ks. esim. Numminen 2005). Jopa tuoreet vanhem-

mat saattavat kokea, että oma laulutaito ei ole riittävän hyvää ja lapselle pitäisi tarjota korkeatasoisempaa kuultavaa. Jokaisen vanhemman olisi kuitenkin tärkeä kuulla ja ymmärtää, että mikään ei ole lapselle kauniimpaa musiikkia kuin oman vanhemman ääni täynnä rakkautta ja turvaa.

Musiikki ilmaisun ja merkitysten maailmana

Musisointitilanne, jossa jokainen osallistuja voi kokea oman tekemisensä tärkeäksi osaksi yhteistä ja ilmaisunsa tervetulleeksi, on omiaan vahvistamaan kokemusta omaan elämään vaikuttamisesta. Kuviossa 1 tätä kuvataan kokemuslauseella ”minulla on ääni ja taiteellinen tahto”. Tällaisen tunteen kannattelu musiikin oppimisen ympäristöissä on keskeinen elementti osallisuuden musiikkikasvatuksessa. Vaikka käsillä olisi omaa luovuutta ja keksimistä houkutteleva improvisointitilanne, ei silti ole itsestään selvää, että kaikille mahdollistuu kokemus yhdenvertaisuudesta, taiteilijuudesta ja ilmaisusta. Musiikkiin liittyvät soitto- tai laulutaitoon liittyvät hierarkiaoletukset voivat kulkeutua yllättävänkin kaukaa osallistujien aiemmista kokemuksista. Siksi pedagogiikalla onkin tärkeä rooli: oman taiteellisen äänen ja ilmaisun kunnioittamisella on tärkeä merkitys lapsen kasvavalle itsetunnolle ja käsitykselle itsestään luovana toimijana. Esimerkiksi musiikilliseen ilmaisuun liittyvät kokemukset voivat värittää läpi elämän kulkevaa tarinaa itsestä ja omista mahdollisuuksista taiteen maailmassa kokijana tai tekijänä. Oman äänen ja kehon kokeminen ainutlaatuisina soittimina toimii vahvana ei-kielellisenä viestinä omasta ainutlaatuisuudesta ja vahvistaa kokemusta ”minulla on sanottavaa”. Tällaisten kokemusten kautta rakennetaan positiivista kuvaa itsestä, joka säteilee kaikille elämän alueille.

Yhteisöllisesti todentuva ja koettu osallisuus musiikissa

Elämän merkityksellisyyden kokemukseen vaikuttaa oleellisesti tunne kuulumisesta osana isompaan, itselle tärkeään kokonaisuuteen. Tätä

kuvaa kuviossa 1 sen uloin kehä, yhteisöllisesti todentuva ja koettu osallisuus musiikissa. Ekososiaaliseen kestävyYTEEN liittyvien arvojen, asenteiden ja toimintakulttuurien muovautumisen näkökulmasta on keskeistä, että ihmiset ulottavat huolenpidon ja myötätunnon itsensä ulkopuolella olevaan (Foster, Salonen ja Sutela 2022; Keto ja Foster 2021). Millaista merkitystä koemme omilla pyrkimyksillämme olevan, on kiinni saamamme arvostuksen lisäksi siitä, millaista hyvää tuotamme itsemme ympärille (Prilleltensky 2020). Musiikkipedagogiikan tärkeä tehtävä on luoda edellytyksiä ja ympäristöjä näiden kokemusten synnylle. Yhdessä laulaminen ja soittaminen voivat vahvistaa tunnetta siitä, miten oma panoksemme liittyy osaksi jotakin suurempaa. Musiikkikasvatuksen ympäristöissä voidaan tukea myös haastavissa tilanteissa elävien ihmisten yhdessä toimimista, toisen ja erilisten kulttuuritaustojen ymmärtämistä ja kunnioittamista (ks. Hefer ja Gluschankof 2021). Yhteisöllisessä toiminnassa myös oma tekeminen saa uudenlaista arvoa: yhteismusisoinnissa jokaisella on tehtävä yhteisen päämäärän suunnassa. Tätä voi peilata myös määritelmään osallisuudesta yksilön kokemina mahdollisuuksina edistää omaa ja ympäristön hyvinvointia, jota tukevat arkiset kokemukset ja vuorovaikutuksen välittömyys (Nousiainen 2021; Isola ym. 2017). Yhteisen päämäärän eteen ponnistelu kertoo itselle ja muille ryhmän tavoitteen ja toiminnan arvostamisesta ja näin ollen myös omasta panoksesta sen hyvään. Musiikkipedagogin tärkeä tehtävä on pohjustaa tilanne pedagogisesti turvalliseksi, luoda raamit ja rajat sekä ylläpitää ryhmätoimintaa yhteisen päämäärän suunnassa. Nämä ovat ammattitaitoa vaativia tehtäviä ja niiden onnistumisen varassa rakentuvat ryhmätoiminnan osallisuuden kokemusten turvarajat.

Musiikkikasvattaja rakentaa tilaa mahdollisuuksille

Edellä olen tarkastellut musiikkikasvatuksen mahdollisuuksia osallisuuden kokemusten ympäristönä. Osallisuus on hyvinvoinnin edellytys, hyvinvoivat ihmiset ja yhteisöt kykenevät suhtautumaan myötätuntoisesti myös itsensä ulkopuolelle. Tämä ketju auttaa hahmottamaan sitä, miten pienet hyväksynnän ja positiivisen vuorovaikutuksen koke-

mukset musiikkitoiminnassa voivat vaikuttaa omaan ajatteluun tuon hetkellisen tilanteen ulkopuolella. Toisen kokemuksiin eläytymisen kyky ja herkkävaistoisuus kehittyvät vain otollisessa ympäristössä ja toisaalta vain niiden myötä ihminen kykenee siirtämään huomiota itsensä ulkopuolelle. Tulevaisuuden rakennusaineet rakentuvat toisin sanoen sen varaan, millaisia välineitä lapset ja nuoret saavat oman itsensä ulkopuolelle suuntautuvaan myötäelämiseen, vastuunkantoon ja huolenpitoon. Smith (2021) ehdottaakin musiikkikasvatuksen suuntaamista kokemuksellisemmaksi ja monialaisemmaksi ylläpitämään luontosuhdetta aistien herkistymisen, tunteiden ja ihmettelyn avulla. Seuraavassa pohdin, millainen on näihin tavoitteisiin pyrkivän musiikkipedagogin ammatillinen maisema ja miten voimme siihen vaikuttaa.

Opettamisen ammattitaitoa voi lähestyä prosessina, jossa tiedot ja taidot ovat vuorovaikutuksessa arvojen ja asenteiden kanssa. Tiedot ja taidot sekä ammatillinen narratiivi kietoutuvat yhteen muodostaen kokonaisuuden – ammatillisen maisemamme (Connelly ja Clandinin 1995; Huhtinen-Hildén 2012). Maiseman keskiössä on pedagoginen sensitiivisyys (Van Manen 2001; 2008; ks. myös Saarikallio tässä teoksessa), jonka avulla mahdollistuvat läsnäolo hetkessä, arvostava ja kuunteleva kohtaaminen sekä pedagogisen toiminnan tarkoituksenmukaisuus. Pedagogisen sensitiivisyyden avulla tiedot, taidot, ymmärrys ja kokemukset sekä elävässä opetustilanteessa saatu informaatio muovautuvat tilanteessa pedagogiseksi toiminnaksi ja olemisen tavoiksi. Pedagoginen ajattelu, jossa vaikuttavat arvomme ja asenteemme, määrittää niitä toiminnan mahdollisuuksia, joita meille tarjoutuu käytettäväksi. Siksi ammatillinen maisemamme muovautuu monin tavoin: lukemalla, keskustelemalla, ajattelemalla, havainnoimalla, opettamisen ja oppimisen kokemuksia refleктоimalla. Elämme myös suhteessa ammatilliseen ilmastoomme: se, miten opettamisesta, oppimisesta, opettajista, tiedosta tai taidosta puhutaan yhteiskunnassa, vaikuttaa omaan ammatilliseen maisemaamme. (Huhtinen-Hildén 2012; myös Huhtinen-Hildén ja Björk 2013.)

Pedagoginen ajattelumme, sensitiivisyytemme ja pedagogiset valintamme ovat niitä välineitä, joiden avulla tulevaisuuden haasteisiin vastataan ja joita voimme opettajuudessamme kehittää. Pedagogisen

ajattelumme perustana ovat arvot ja asenteet: esimerkiksi käsityksemme siitä, mitä on tieto, oppiminen, opettaminen, yhdenvertaisuus, ryhmätoiminta, osallisuus tai hyvinvointi. Pedagogisia valintoja teemme opetustilanteen vuorovaikutuksessa ajattelumme ja ymmärryksemme rajoissa vastauksena tilanteessa vastaanottamaamme informaatioon. Musiikkipedagogin työtä ohjaavan kysymyksen voi tästä näkökulmasta muotoilla: Miten olla ja elää pedagogisessa vuorovaikutuksessa niin, että se edistää merkityksellisten oppimiskokemusten syntymistä, osallisuutta ja hyvinvointia?

Mitä pitäisi osata tai kehittää pystyäkseen vastaamaan opettajuuden haasteisiin muuttuvassa maailmassa? Vastauksena tähän kysymykseen voidaan saada loputon lista taitoja, tietoja ja kompetensseja. Vaihtoehtoisesti kysymystä voi lähestyä myös dialogisuuden ja läsnäolon läpi pohtimalla pohtimalla vuorovaikutuksessa herääviä tunteita ja ajatuksia sekä sitä, mistä kaikesta ne mahdollisesti kertovat. Tällainen reflektointi avaa tietä sille, mitä toisista tai vuorovaikutuksesta on itselle vaikeampi ymmärtää. Musiikkikasvatuksessa tämä voi näkyä esimerkiksi herkistymisenä sille, että eri ihmisille eri asiat ovat vaikeita. On myös tärkeää muistaa, että koemme kuulemamme, laulamamme tai soittamamme musiikin jo lähtökohtaisesti hyvin eri tavoin, koska musiikki soittaa meissä aiempien kokemusten kaikuja sekä ominaislaatuamme.

Opettajan pelipaikka dialogisessa pedagogiikassa ryhmän musiikillisessa vuorovaikutuksessa on myös olla mallina toisen kunnioitukseen ja kuunteluun suuntautuvasta tavasta olla yhdessä. Opettajaa voi auttaa myös tietoinen pohdinta, jonka avulla hahmottuvat monenlaiset tavat, joilla luoda turvallisen oppimisen ja ilmaisun tiloja (Huhtinen-Hildén ja Pitt 2018, 50). Omalla asemoitumisellaan – toiminnalla, eleillä, sanoilla ja olemisen tavoilla – opettaja tarjoaa mahdollisuuksia monipuoliseen toimintaan ryhmässä ja musiikissa (Langenhove ja Harre 1999). Näkemykseni mukaan opettajalle avautuvat joustavammat pedagogisen polut, jos häntä ohjaa ajatus *mahdollisuuksien avaamisesta oppimiselle* (Huhtinen-Hildén 2017; myös Huhtinen-Hildén ja Pitt 2018). Dialoginen pedagogiikka on neuvottelua – sanallista, mutta myös usein musiikillisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa sanatonta navigointia oppimi-

sen päämäärän tavoitteista ja suunnasta. Käytännössä opettajalla on suunnitelmia mahdollisista etenemisen ja toimimisen tavoista, ja hän käyttää suunnitelmaa työvälineenä elävässä tilanteessa soveltaen, muokaten ja huomioiden ryhmältä tulevat impulssit ja informaation. Tämä *pedagoginen improvisointi* (ks. Sawyer 2011) on vaativa ammattitaidon osa-alue, ja se kehittyy suunnittelemalla, refleктоimalla, pedagogisella mielikuvaharjoittelulla sekä ryhmän kanssa vuorovaikutuksessa. Myös omat oppimiskokemukset ovat tärkeä informaatiokanava.

Ammattitaitoisen pedagogin toiminta ei edellä kuvatun näkökulman mukaan määrity ensisijaisesti sen kautta, mitä osaan ja riittävätkö taidot, vaan siitä, miten sensitiivisesti olen ja elän tilanteessa tietoineni ja taitoineni. Tämä avaa uudenlaisia näkymiä myös opettajankoulutukseen, joiden päätehtävä olisikin olla alustana hyväksyvän, dialogisen ja sensitiivisen opettajuuden maiseman rakentumiselle. John Loughran (2006, 47) suosittelee tulevia opettajia kouluttajien tuovan kuuluviin omaa pedagogista, sisäistä ajatteluaan. Pedagogista ajattelua ja sen ohjaamia ratkaisuja ja käytännön toimia olisi tärkeä reflektoida ja myös nähdä niiden yhteys keskeisenä opettajuudessa (Loughran 2019). Olisi tärkeää jo opiskeluvaiheessa kääntää tutkiva katse opettajuuden siihen puoleen, jota ei opetustilannetta havainnoidessa automaattisesti tavoiteta. Opettajuus on epätäydellisyyden, epätietoisuuden ja monenlaisten tunteiden haastava matka, joka jatkuu läpi koko ammatillisen elämän. Tämän näkökulman hyväksyminen osaksi ammatillista maisemaa on tärkeää ammatilliselle kehittymiselle.

Opettaja tarvitsee työssään sitä, että hän pystyy havaitsemaan ei vain sitä, mikä on itselle helppo huomata, vaan myös vuorovaikutustilanteessa helposti piiloon jäävää informaatiota (ks. Loughran 2006, 45). Opetustilanteen kokonaisvaltaisempaa ymmärtämistä voi kehittää havainnoimalla näkemiään ja kokemiaan tilanteita systemaattisesti eri näkökulmista sekä refleктоimalla näitä havaintoja yksin ja yhdessä. Luovan ryhmätoiminnan havainnointimalli ohjaa katsomaan ryhmätilannetta luovan toiminnan tapojen, ohjaamisen, osallistujien olemisen ja tekemisen tapojen sekä ryhmän vuorovaikutuksen näkökulmista (Huhtinen-Hildén ja Isola 2020; ks. myös opetustilanteen havainnointimalli Huhtinen-Hildén 2017, 405–406;

myös Huhtinen-Hildén ja Pitt 2018, 66).

Dialoginen, luova prosessi, jossa opettaja toimii sisältää myös ei-tietämisen ja ymmällään olon elementtejä (Biesta 2013). Siksi on tärkeää kehittää välineitä näiden joskus hankalalta tuntuvien tunteiden työstämiseen. Sen sijaan, että jäisi pohtimaan ”pieleen mennyttä” tilannetta, voisikin lähestyä sitä kysymyksellä ”mitä kaikkea tähän tilanteeseen liittyikään”. Pedagogiikkaa voi tarkastella dialogisena vuorovaikutusprosessina. Pyrimme yhdessä aktiivisen ymmärryksen lisääntymiseen ryhmästä ja sen toiminnasta (Huhtinen-Hildén 2017). On hyvä pohtia, onko esimerkiksi käytetty ilmaisu ”ryhmän hallinnasta” sellainen, joka auttaa opettajaa pedagogisessa, elävässä tilanteessa kiinnittämään huomionsa sen kannalta olennaisimpiin asioihin. Jos ryhmän hallinnan sijasta ajatus askarteleo ryhmän syvemmän ymmärtämisen teemassa, voi arjen elävässä tilanteessa paremmin hahmottaa, mikä auttaa tukemaan ryhmän toimintaa juuri siinä hetkessä sopivalla tavalla. Tunne siitä, että ei saa ryhmää hallintaan, kääntyykin siihen, mitä kaikkea tässä ”pedagogisessa avaruudessa” liikkeukaan¹.

Musiikkikasvatus kulttuurihyvinvoinnin edistäjänä ja tulevaisuuden toivon kannattelijana

Esitin tämän artikkelin alussa musiikkikasvatuksen tärkeäksi tehtäväksi ekososiaaliseen kestävyYTEEN liittyvien arvojen, asenteiden ja toimintakulttuurien muovaamisen. Olen tässä luvussa kuvannut musiikkikasvatuksen pyrkimyksiä pääasiassa positiivisten mahdollisuuksien kautta, mutta olen myös monesti todennut, että hyvään pyrkiminen ei automaattisesti takaa toivottua lopputulosta. Tämä on tärkeä näkökulma, koska liian usein luovaan toimintaa jo lähtökohtaisesti liitetään ajatus sen hyvää tekevästä vaikutuksesta. Musiikkikasvatuksen maisema ei ole yhtään sen vapaampi niistä vuorovaikutustilanteisiin liittyvistä riskeistä ulossulkemiselle, kiusaamiselle tai osattomuuden

---

1 Pulmalliselta tuntuvien ryhmätilanteiden reflektointiin olen kehittänyt työvälineen, jonka avulla voi lisätä tietoisuuttaan vuorovaikutuksesta ja ryhmätilanteista (Huhtinen-Hildén 2021).

kokemusten syntyemiselle kuin muutkaan inhimillisen vuorovaikutuksen tilanteet. Kuitenkin musiikkikasvatus voi parhaimmillaan ja turvallisesti tilanteeksi rakennettuna toimia ympäristönä osallisuuden edistämiseksi ja siitä alkavan vaikutusten ketjun myötä myös tulevaisuuden toivon rakentamiseksi. Siinä tunteet, kokemukset ja havainnot luovat laajentavat ymmärrystä ja tukevat ekososiaalisten arvojen ja toimintakulttuurin kehkeytymistä (ks. Keto ja Foster 2021), eikä järkipäinen suhtautuminen asetu tunne- ja aistimaailman yläpuolelle (ks. Salonen, Isola ja Foster 2022). Musiikkikasvatuksen mahdollisuuksien avaruuden ymmärtäminen, puhumattakaan niihin liittyvän pedagogiikan kehittämistä, vaati kuvittelukykyä, heittäytymistä sekä sellaisen maailmassaolemisen arvostamista, jossa ihminen on elämisaailmassaan kokonaisuutena aistivana ja tuntevana olentona läsnä ja vuorovaikutuksessa ympäristöönsä. Musiikin oppiminen asettuu näin laajempaan koko yhteisön hyvinvointia ja elämän merkityksellisyyden kokemuksiin monin tavoin lisäävään yhteyteen. Sensitiivinen ja dialoginen pedagogiikka ovat tässä musiikkipedagogin tärkeät työvälineet.

Tiivistäen voidaan todeta, että musiikkikasvatuksella on erinomainen mahdollisuus lisätä elämän merkityksellisyyttä, tukea mielikuvittelua ja luovaa ajattelua sekä tuoda uusia näkökulmia omaan itseen, elämään, yhteisöön ja sen haasteisiin. Toisin sanoen musiikkikasvatus edistää kulttuurihyvinvointia, millä tarkoitan sellaisten kulttuurisen toiminnan ja olemisen tapojen vahvistamista, jotka lisäävät kokemusta oman elämän ja tekemisen merkityksellisyydestä sekä arvosta muille, kuulumisesta yhteisöön sekä kiinnittymisestä itsemme ulkopuolella olevaan. Kokemusta kulttuurihyvinvoinnista voidaan kuvata ihmisen mahdollisuuksina “toteuttaa ominta itseään niin, että siitä syntyy omaa olemassaoloa vahvistavia merkityksiä, reittejä arkitodellisuuden ohi, osallisuuden kokemuksia ja myötätuntoista yhteenliittymistä itsensä ulkopuolella olevan inhimillisen ja ei-inhimillisen todellisuuden kanssa” (Huhtinen-Hildén, Isola, Berden, Hiltunen ja Salonen 2020). Tässä määrittelyssä kulttuurihyvinvointia edistävä toiminta viittaa siis

monenlaiseen merkityksiä tuottavaan toimintaan². Musiikkikasvatus sekä laajemmin taide- ja kulttuurialat kokonaisuudessaan on tärkeä ymmärtää elämän merkityksellisyyttä lisäävässä kokonaiskuvassa, ne eivät ole koriste kakun päällä, vaan olennainen osa itse taikinaa. Kulttuurihyvinvoinnin edistämistä voikin kiteyttäen kuvata erilaisten reittien mahdollistamisena elämän merkityksellisyyden äärelle. Tämä voi tapahtua luovuuden, kulttuurin ja taiteen avulla sekä monenlaisessa muussa yhteisöön liittyvässä tai itselle merkityksellisessä toiminnassa kuten esim. urheilussa, nikkaroinnissa tai puutarhanhoidossa (emt.).

Kulttuurihyvinvoinnin lisääminen on investointi tulevaisuuden toivon puolesta. Yhteiskunnallinen tulevaisuuden toivo ja kestävä tulevaisuuden rakentumiseen johtavat ratkaisut liittyvät uutta luovaan potentiaaliin ja merkityksellisyyteen, joka ammentaa voimansa planetaarisen myötätunnon ja huolenpidon arvoista. Liittymisen ja yhteisön hyvän edistämisen kokemukset vahvistavat planeetan hyvinvointia: hyvinvoiva ja yhdessä toimiva yhteisö pystyy todennäköisemmin löytämään yhdessä ratkaisuja eteen tuleviin pulmiin ja hyödyntämään sen koko potentiaalia yhteisissä pyrkimyksissä (Foster, Salonen ja Keto 2019; Keto ja Foster 2021; Salonen ja Bardy 2015.) Musiikkikasvatuksella on merkityksiä, arvoja ja yhteisöllistä hyvää rakentavia mahdollisuuksia.

---

2 Suomessa elää rinnakkain kahdenlaiseen kulttuurin määritelmään pohjautuvaa tapaa ymmärtää kulttuurihyvinvoinnin käsitettä. Monitieteinen kulttuurihyvinvointiala ja sen käsitteistö ovat vasta muotoutumassa ja siksi on tärkeä tiedostaa erilaisten käsitteenmäärittelyjen taustoja. Kulttuuri voidaan ymmärtää kapeammin vain taiteisiin ja taide- ja kulttuuriorganisaatioihin liittyväksi (ks. esim. Holden 2006, 11). Tästä näkökulmasta käsin kulttuurihyvinvoinnilla viitataan ensisijaisesti taide- ja kulttuuritoimintaan ja ihmisen taidesuhteeseen liittyväksi koettuun hyvinvointiin (ks. esim. Lilja-Viherlampi ja Rosenlöf 2019) Lehtinen (2021) selventää tätä näkökulmaa seuraavasti: ”Kulttuurihyvinvoinnin toteutumisella puolestaan tarkoitan sitä, miten ihmisillä on taiteisiin osallistumalla mahdollisuus rakentaa omaa taidesuhdettaan ja siten vahvistaa kulttuurista pääomaansa, sosiaalista pääomaansa ja toimintavalmiuksia (Lehtinen 2021, 52). Laajempi kulttuurin määrittely käsittää ihmisten jättämien jälkien - kuten luovan toiminnan ja taiteen - lisäksi toimintakulttuurit, arvot, traditiot ja uskomukset ja sisältää näin ollen myös yhteisöllisen ulottuvuuden (UNESCO 2001; myös Rauhalta 2005). Jälkimmäiseen ymmärrykseen nojaava kulttuurihyvinvoinnin määrittely vaikuttaa tämän artikkelin taustalla ja liittyy laajemmin myös ekososiaalisen kestävyuden ja osallisuuden teemoihin. Tätä näkökulmaa on hyödynnetty erityisesti kulttuurisen vanhustyön määrittelyssä ja kehittämisessä (Huhtinen-Hildén, Puustelli-Pitkänen, Strandman ja Ala-Nikkola 2017, 21).

sia. Tarvitsemme taidetoimintaa kytkemään itseämme tunteisiimme ja toisiimme, luovuutta ja ajatuksen lentoa löytääksemme ratkaisuja haasteisiin sekä mahdollisuutta vaikuttaa ja vaikuttua kulttuurissa rakentaen kohti kestäväää tulevaisuutta.

Lähteet:

- Arnkil, Marikki 2019. *"Mehän opimme enemmän kuin lapset." Opettaja dialogisena auktoriteettina.* [Väitöskirja]. University Dissertations 43. Tampereen yliopisto
- Arnkil, Tom Erik ja Seikkula, Jaakko 2014. *"Nehän kuunteli meitä!" Dialogeja monissa suhteissa.* Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Biesta, Gert J. J. 2013. *The beautiful risk of education.* London: Routledge.
- Connelly, F. Michael ja Clandinin D. Jean 1995. Teachers' Professional Knowledge Landscapes: Secret, Sacred, and Cover Stories. Teoksessa Clandinin D. Jean ja Connelly, F. Michael. *Teachers' professional knowledge landscapes.* New York, NY: Teachers College Press, 3–15.
- Craft, Anna. 2001. Little c creativity. Teoksessa Craft, Anna ja Jeffrey, Robert ja Leibling, Mike (toim.) *Creativity in education.* Lontoo: Continuum, 45 – 61.
- Craft, Anna 2010. *Creativity and Education Futures: Learning in a Digital Age.* London: Trentham Books.
- Fancourt, Daisy ja Finn, Saoirse 2019. *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review.* Copenhagen: WHO Regional Office for Europe (Health Evidence Network (HEN) synthesis report 67).
- Fernald, Anne 1985. Four-month-old infants prefer to listen to motherese. *Infant behavior and development* 8 (2), 181–195.
- Foster, Raisa ja Salonen, Arto. O. ja Keto, Sami 2019. Kestävyystietoinen elämänorientaatio pedagogisena päämääränä. Teoksessa Autio, Tero ja Hakala, Liisa ja Kujala, Tiina T. (toim.) *Siirtymiä ja ajan merkkejä koulutuksessa. Opetussuunnitelmatutkimuksen näkökulmia.* Tampere: Tampere University Press, 121–143. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-008-3>
- Foster, Raisa ja Salonen, Arto O. ja Sutela, Katja 2022. Taidekasvatuksen ekososiaalinen kehys: kohti kestävyystietoista elämänorientaatiota. *Kasvatus* 53 (2), 118–129.
- Hefer, Michal ja Gluschkankof, Claudia 2021. Building a future through joint early childhood music classes in conflict-affected city. *International Journal of Music in Early Childhood* 16 (1). doi: 10.1386/ijmec_00028_1
- Holden, John 2006. *Cultural value and the crisis of legitimacy.* London: Demos.
- Huhtinen-Hildén, Laura 2012. *Kohti sensitiivistä musiikin opettamista. Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja.* [Väitöskirja]. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopisto.
- Huhtinen-Hildén, Laura 2017. Elävänä hetkessä. Suunnitelmallisuus ja pedagoginen improvisointi. Teoksessa Lindeberg-Piironen, Anne ja Ruokonen, Inkeri (toim.) *Musiikki varhaiskasvatuksessa -käsikirja.* Helsinki: Classicus, 389–411.

- Huhtinen-Hildén, Laura 2019. Elämän ja arjen musiikkia- musiikillisen ilmaisuuden monia mahdollisuuksia. Teoksessa: Karjalainen, Anna-Liisa (toim.) *Luovan toiminnan työtavat*. Jyväskylä: PS- kustannus, 21–55.
- Huhtinen-Hildén, Laura 2021. Mahdollisuuksien musiikkipedagogiikka. Teoksessa Huhtinen-Hildén, Laura ja Unkari-Virtanen, Leena (toim.) *Monia polkua musiikkiin*. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-321-3>, 6–16.
- Huhtinen-Hildén, Laura ja Björk, Cecilia 2013. Musiikin opettamisen ammattilaiseksi. Koulutus reflektiivisenä muutosprosessina. Teoksessa Juntunen, Marja-Leena ja Nikkanen, Hanna M. ja Westerlund, Heidi (toim.) *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*. Jyväskylä: PS-kustannus, 20–37.
- Huhtinen-Hildén, Laura ja Isola, Anna-Maria 2019a. Reconstructing life narratives through creativity in social work. *Cogent Social Sciences* 5 (1). : 10.1080/23311886.2019.1606974.
- Huhtinen-Hildén, Laura ja Isola, Anna-Maria 2019b. Luova ryhmätoiminta lisää hyvinvointia. *Tutkimuksesta tiiviisti*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-329-8>
- Huhtinen-Hildén, Laura ja Isola, Anna-Maria 2020. Systemaattisista havainnoista vaikutusten todentamiseen: Havainnointimalli luovaan ryhmätoimintaan. *Tutkimuksesta tiiviisti* 37/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-601-5>
- Huhtinen-Hildén, Laura ja Isola, Anna-Maria ja Berden, Iina ja Hiltunen, Mirja ja Salonen, Arto O. 2020. Mitä on kulttuurihyvinvointi? *Yhteiskuntapolitiikka-lehti, YP-blogi*. <https://blogi.ylehti.fi/mita-on-kulttuurihyvinvointi/>
- Huhtinen-Hildén, Laura ja Pitt, Jessica 2018. *Taking a learner-centred approach to music education. Pedagogical pathways*. Abingdon: Routledge.
- Huhtinen-Hildén, Laura ja Puustelli-Pitkänen, Anna ja Strandman, Pia ja Ala-Nikkola, Elina 2017. *Kohti luovaa arkea - kulttuurinen vanhustyö asiakaslähtöisyyden edistäjänä*. Tutkimusraportti. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-012-0>
- Hänninen, Vilma 2004. A model of narrative circulation. *Narrative Inquiry* 14 (1), 69–85. doi:10.1075/ni.14.1
- Isaacs, William 1999. *Dialogue and the art of thinking together*. New York: Currency.
- Isola, Anna-Maria ja Kaartinen, Heidi ja Leemann, Lars ja Lääperi, Raija ja Schneider, Taina ja Valtari, Salla ja Keto-Tokoi, Anna 2017. *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Työpöytä 33/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Keto, Sami & Foster, Raisa 2021. Ecosocialization– an ecological turn in the process of socialization. *International Studies in Sociology of Education* 30 (1–2), 34–52. <https://doi.org/10.1080/09620214.2020.1854826>
- Kurkela, Kari 1993. *Mielen maisemat ja musiikki*. Musiikin tutkimuslaitoksen julkaisusarja 11. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Känkänen, Päivi 2013. *Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia*. Tutkimus 109. Helsingin yliopisto.
- Langenhove, Luk van ja Harré, Rom 1999. Introducing Positioning Theory. Teoksessa Harré, Rom ja van Langenhove, Luk (toim.) *Positioning Theory. Moral Contexts of Intentional Action*. Oxford: Blackwell, 14–31.

- Leemann, Lars ja Martelin, Tuija ja Koskinen, Seppo ja Härkänen, Tommi ja Isola, Anna-Maria 2021. Development and Psychometric Evaluation of the Experiences of Social Inclusion Scale. *Journal of Human Development and Capabilities*. doi: 10.1080/19452829.2021.1985440
- Lehikoinen, Kai 2021. Sosiaalisesti osallistava taide terveys- ja sosiaalialan ympäristöissä: näkökulmia kulttuurihyvinvointiin. *Synteesi* 40 (4), 50–73.
- Lilja-Viherlampi, Liisa-Maria ja Rosenlöf, Anna-Mari 2019. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa Tanskanen, Ilona (toim.) *Taide töissä – Näkökulmia taiteen opetuksen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä*. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 256, 20–39.
- Linnavalli, Tanja ja Putkinen, Vesa ja Lipsanen, Jari ja Huotilainen, Minna ja Tervaniemi, Mari 2018. Music playschool enhances children's linguistic skills. *Sci. Rep.* 8. <https://doi.org/10.1038/s41598-018-27126-5>.
- Loughran, John 2006. *Developing a pedagogy of teacher education: Understanding teaching and learning about teaching*. London: Routledge
- Loughran, John 2019. Pedagogical reasoning: the foundation of the professional knowledge of teaching. *Teachers and Teaching* 25 (5), 523–535, doi: 10.1080/13540602.2019.1633294
- Malloch, Steven N. 1999. Mothers and infants and communicative musicality. *Musicae scientiae*, 3, 29–57.
- Malloch, Steven & Trevarthen, Colwyn 2009. Musicality: Communicating the vitality and interests of life. Teoksessa S. Malloch & C. Trevarthen (toim.) *Communicative musicality: Exploring the basis of human companionship*. New York, NY: Oxford University Press, 3–11
- Molnar-Szakacs, Istvan ja Overy, Katie 2007. Music and Mirror Neurons: From Motion to Emotion *Social Cognitive and Affective Neuroscience* 1 (3), 235–41 doi:10.1093/scan/nsi029
- Nousiainen, Marko 2021. Pienet onnistumistarinat ja osallisuuden kokeminen Yhteisissä keittiöissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 86 (2), 155–165.
- Numminen, Ava 2005. *Laulutaidottomasta kehittyväksi laulajaksi: Tutkimus aikuisen laulutaidon lukoista ja niiden aukaisemisesta*. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- POPS 2014. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.
- Prilleltensky, Isaac 2020. Mattering at the Intersection of Psychology, Philosophy, and Politics. *American journal of community psychology* 65 (1–2), 16–34.
- Putkinen, Vesa ja Tervaniemi, Mari ja Huotilainen, Minna 2013. Informal musical activities are linked to auditory discrimination and attention in 2–3-year-old children: An event-related potential study. *European Journal of Neuroscience* 37 (4), 654–61.
- Rajala, Antti ja Lipponen, Lasse ja Pursi, Annukka ja Abdulhamed, Rekar 2017. Miten myötätuntokulttuureja luodaan päiväkodeissa? Teoksessa Pessi, Anne Birgitta ja Martela, Frank ja Paakkanen, Miia (toim.). *Myötätunnon mullistava voima*. Jyväskylä: PS-kustannus, 166–182.
- Rauhala, Lauri 2005. *Ihminen kulttuurissa – kulttuuri ihmisessä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saarikivi Katri, Huotilainen Minna ja Tervaniemi Mari ja Putkinen Vesa 2019. Selectively Enhanced Development of Working Memory in Musically Trained Children and Adolescents. *Front Integr Neurosci*. 2019 Nov 6;13:62. doi: 10.3389/fnint.2019.00062. PMID: 31780907; PMCID: PMC6851266.
- Salonen, Arto O. & Bardy, Marjatta 2015. Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen. *Aikuiskasvatus* 35 (1), 4–15.

Sawyer, R. Keith 2011. What makes good teachers great? The artful balance of structure and improvisation. Teoksessa Sawyer, R. Keith (toim.) *Structure and Improvisation in Creative Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–24.

Smith, Tawnya D. 2021. Music Education for Surviving and Thriving: Cultivating Children's Wonder, Senses, Emotional, Wellbeing, and Wild Nature as a Means to Discover and Fulfill Their Life's Purpose.

Front. Educ. 6:648799. doi: 10.3389/educ.2021.648799

TOPS 2017. *Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017*. Helsinki: Opetushallitus.

UNESCO. 2001. *Universal Declaration on Cultural Diversity*. http://portal.unesco.org/en/ev.phpURL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html. Luettu 13.4.2023.

Van Manen, Max 1991. *The Tact of Teaching: The Meaning of Pedagogical Thoughtfulness*. Albany, NY: State University of New York Press.

Van Manen, Max 2008. Pedagogical Sensitivity and Teachers Practical Knowing-in-Action. *Peking University Education Review* 1 (1), 1–23.

VOPS 2018. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Helsinki: Opetushallitus.

